

Onderwijs

Vlaams onderwijs : ook voor welzijn en gelijke kansen een topscore!

Wat de resultaten in wiskunde en wetenschappen betreft scoort het Vlaamse onderwijs hoge toppen. In de Europese Unie behaalt Vlaanderen de beste resultaten voor het wiskundeonderwijs. In de wereld plaatst Vlaanderen (eerste en tweede jaar SO) zich als vijfde na Singapore, Korea, Japan en Hong Kong. Voor wetenschappen (eerste jaar SO) behoort Vlaanderen tot de top-zeven-landen, die onderling vergelijkbaar scoren: Singapore, Korea, Tsjechië, Japan, Bulgarije en Slovenië. Resultaten om fier op te zijn. We willen die zo houden!

Tegelijk worden we via de media overspoeld met minder positieve berichten, als het over onze kinderen gaat. Gedrags- en leerproblemen bij kinderen nemen toe. Een op drie schoolgaande kinderen en jongeren krijgt ooit te maken met leer- of gedragsproblemen. Op 8 jaar tijd is het aantal jongeren in de bijzondere jeugdzorg met 36% gestegen. Het aantal jongeren in het BSO type 1 steeg de laatste 5 jaar met 33%. Het relatiegebruik steeg van 6.007 patiëntjes in 2004 naar 23.251 in 2007, of een stijging met bijna 400 procent. Deze extreem hoge cijfers hebben volgens experts deels te maken met het feit dat er (te) snel diagnoses worden gesteld. Maar allen geven ze toe dat de gedragsstoornissen bij kinderen daadwerkelijk toenemen en complexer worden.

De school treft hier geen schuld. Liefst 44% van de Vlamingen vindt dat een dag te weinig uren heeft. We hollen onszelf voorbij. Kinderen ontsnappen daar niet aan. Veel kinderen en jongeren voelen zich niet goed in hun vel, raken uitgeblust of zijn net hyperactief, worden ziek of schoolmoe. Onze scholen en leerkrachten zetten zich dagelijks in om die problemen aan te pakken. Ze proberen rustpunten te creëren, en structuur te geven. Maar ook zij moeten steeds sneller roeien met de riemen die ze hebben. De verwachtingen en de druk op hun schouders is hoog.

Bovendien realiseert ons onderwijs in Vlaanderen, ondanks de topscores in wiskunde en wetenschappen, onvoldoende sociale gelijkheid. Onderzoek toont aan dat in België de kloof tussen de sterkste en de zwakste presteerders van alle Europese landen het grootst is. Die kloof is bovendien sociaal bepaald. Een kind geboren in een kansarm gezin waar thuis geen Nederlands wordt gesproken heeft nog altijd 50% kans om de school te verlaten zonder diploma. In Finland, waar men het schoolsysteem heeft herdacht en een aantal fundamenteel andere keuzes heeft gemaakt, heeft men dit cijfer kunnen reduceren tot slechts 10%. Het prestatieniveau en de kwaliteit van het onderwijs bleef daarbij bijzonder hoog.

Het huidige beleid erkent een aantal problemen en zoekt naar oplossingen. Minister Vandenbroucke stelde gelijke onderwijskansen als prioriteit van zijn beleid voorop. Hij nam een aantal maatregelen die de participatie van achtergestelde groepen in het onderwijs moeten bevorderen: het nieuwe leerzorgkader, de maximumfactuur, uitbreiding van de schooltoelage, decreet flankerend onderwijsbeleid, inspanningen op vlak van participatie in het kleuteronderwijs...

Volgens Groen! zijn die maatregelen echter te weinig structureel en ook ontoereikend. Er staan te weinig middelen tegenover. Er wordt te weinig geïnvesteerd in extra, gespecialiseerde begeleiders en onderwijspersoneel. Bovendien blijft het huidige activerings- en prestatiedenken ervoor zorgen dat onze kinderen moeten leven op het ritme van hun ouders. Steeds gehaast hollen we na school nog van hot naar her met onze kinderen om er superwezentjes van te maken die hun sportieve en creatieve talenten na school moeten ontwikkelen.

Voor Groen! moet het anders. We kiezen resoluut voor welzijn en kwaliteit van leven, in een samenleving waar iedereen meetelt. Levenskwaliteit staat voor Groen! gelijk aan ademruimte, en tijd om al onze talenten op ons

eigen ritme te ontwikkelen. Onderwijs is voor Groen! wellicht de allerbelangrijkste sleutel om te bouwen aan een maatschappij waar levenskwaliteit, welzijn en comfort voor iedereen voorop staan. We kunnen en moeten nog grotere sprongen vooruit maken. Om echt gelijke kansen te realiseren, om alle talenten van alle kinderen te ontwikkelen, om een tegengewicht te vormen tegen een te snelle, prestatiegerichte maatschappij moeten we meer middelen inzetten én anders durven denken.

Peuter, kleuter- en lager onderwijs: De onthaaste basisschool

Groen! wil van onze basisscholen ‘onthaaste scholen’ maken. De onthaaste school streeft meer welzijn na op school en stelt de levenskwaliteit voor het kind en de ouders centraal. Ze wil de economische finaliteit van ons onderwijs doorprikken. Scholen hebben voor Groen! heel duidelijk een veel bredere verantwoordelijkheid dan de verstandelijke ontwikkeling van leerlingen en hun voorbereiding op de arbeidsmarkt. De volledige ontplooiing van kinderen en jongeren – sociaal, emotioneel, fysiek en creatief – op het eigen ritme van het kind, dat is een einddoel van de school. Alle competenties moeten bovendien zowel in het curriculum als tijdens de ‘naschoolse’, niet verplichte uren kunnen ontwikkeld worden.

De onthaaste school is geen verplichte verlengde schooldag. Kinderen kunnen er wel van 8 tot 18u terecht. Er wordt een dagprogramma aangeboden waarbij de school nauw samenwerkt met sport- en cultuurverenigingen, deeltijds kunstonderwijs, zorgverstrekken organisaties... Het dagprogramma richt zich ook op ouders, broers en zussen maar evenzeer op buurtbewoners. De school bevindt zich als een spilpunt in het midden van een netwerk van voorzieningen.

De onthaaste school haalt haar inspiratie uit ‘brede school’-projecten uit binnen- en buitenland (proefprojecten in Vlaanderen, maar ook de Brede Scholen en Vensterscholen in Nederland, Community school in de VS, Extended schools in Groot-Brittannië, Ganztagschule in Duitsland en voorbeelden uit de Scandinavische landen en Italië.) Bijna al deze scholen bieden ‘dagarrangementen’ aan en zijn open 8 tot 18u. Bovendien zijn ze ingebed in de buurt, de wijk of het dorp en werken ze samen met andere actoren uit de buurt (sport- en culturele verenigingen, welzijns- en zorgverstrekken instanties, kunstacademies, ...). De meeste binnen- en buitenlandse systemen en projecten hebben tot doel om gelijke kansen te bewerkstelligen. Door buitenschoolse activiteiten en extra zorg binnen te halen in de school krijgen kinderen uit kansarme gezinnen extra kansen en ondersteuning. Ze kennen succeservaringen in de minder ‘schoolse’ activiteiten en ervaren de school als positief. Ook ouders worden betrokken en begeleid.

De onthaaste school legt ook en vooral de nadruk op het ‘ontschotten’ van de ‘verkavelde’ tijd tussen voor- en naschoolse opvang, schooltijd, en buitenschoolse activiteiten. Kunst en cultuur en sport worden binnengebracht op school, zowel binnen het curriculum, in de verplichte schooltijd, als daarbuiten. Ook die niet-cognitieve vakken worden aangeleerd door gespecialiseerde leerkrachten die de kennis hebben en de tijd krijgen om het kind van jongs af aan mee te slepen en te verleiden. Kinderen kunnen zich, ook voor de cognitieve vakken, veel meer op hun eigen ritme ontwikkelen. De onthaaste school zorgt voor meer welzijn en comfort en minder stress bij kinderen én hun ouders. Alle kinderen kunnen op die manier al hun talenten ontwikkelen en kennen succeservaringen. Ook kinderen uit achtergestelde gezinnen of met een taalachterstand, die het soms moeilijker hebben voor de cognitieve vakken, kunnen de school positiever ervaren. Op die manier werken we aan de levenskwaliteit van alle kinderen, en aan gelijke kansen voor alle kinderen.

Concreet betekent de onthaaste schooldag voor Groen! :

- Een school die open is van 8 tot 18u
- Waar blokjes kennisoverdracht worden afgewisseld met momenten voor muzische vorming, plastische vorming en sport

- Waar ruimte is voor extra aandacht voor extra taalontwikkeling en bijscholing
- Waar ouders betrokken worden bij schoolse activiteiten
- De bestaande eindtermen blijven bestaan maar worden aangevuld en uitgebreid (met meer aandacht voor handen – technisch en plastische vaardigheden).
- De onthaaste school is enkel haalbaar met extra leerkrachten en begeleiders.

De regie voor het samenbrengen van kinderopvang, school, welzijns- en culturele organisaties maar ook voor de nodige fondsen of een gecoördineerde pedagogische visie wordt op gemeentelijk niveau door gemeentelijke 'onthaaste school'-coördinatoren gerealiseerd. Die ambtenaar zorgt ook voor samenwerking tussen de scholen, over de netten heen.

- De onthaaste school realiseer je niet van vandaag op morgen. Dat willen we ook niet. We willen onze langetermijnvisie op een duurzaam onderwijssysteem verder uitwerken in samenwerking met het onderwijsveld: vakbonden, directies, leerkrachten, DKO, verenigingen, welzijnsorganisaties en ouders. Want zij zijn allemaal betrokken.
- In de volgende legislatuur willen we alvast een 'onthaaste school'-fonds oprichten om in elke provincie minstens 2 proefprojecten 'onthaaste school' op te richten. Steden en gemeentes kunnen een aanvraag indienen voor een subsidie voor het aanstellen van een gemeentelijke 'onthaaste school'-coördinator.
- We ijveren ook voor andere dringende maatregelen. Het is algemeen erkend dat het peuter- en kleuteronderwijs – het begin van de schoolloopbaan – sterk bepalend zijn voor een verder succesvol traject doorheen het onderwijs. Groen! wil er dan ook voor zorgen dat de participatiegraad van peuters en kleuters in het onderwijs maximaal is. We willen leerplicht vanaf vijf jaar en aanwezigheid voor minstens tweederde van een voltijdse aanwezigheid voor kleuters vanaf 3 jaar.
- Daarvoor moeten we onderwijs kunnen aanbieden dat echt op peuter- en kleutermaat is geschoeid: kleine klassen, intieme maaltijdmomenten, rust- en snoezelruimtes, taalondersteuning, zorg, aandacht en respect voor andere gewoontes, culturen en religies en een ijzersterk pedagogisch project.
- Er zijn meer middelen nodig om zo'n peuter- en kleuteronderwijs op maat te realiseren. We vragen dan ook een volwaardige financiering van elke kleuter. Uit de vergelijking van de lestijdentabellen en de werkingsmiddelen van het kleuteronderwijs ten opzichte van het lager onderwijs blijkt dat men in het kleuteronderwijs 20% minder lestijden krijgt (dus grotere kleuterklassen!) en 33,33% minder werkingsmiddelen. Groen! wil in een eerste fase dit verschil halveren. We vragen een aanpassing van de percentages in de telsystemen tot minstens 90%.
- Groen! wil extra middelen inzetten in de derde kleuterklas en bijkomende aandacht voor taal in het laatste jaar kleuteronderwijs. Zo streven we naar een meer gelijke startpositie.
- Ook in het lager onderwijs zijn kleinere klassen een absolute noodzaak om inclusief onderwijs, verdere differentiatie en begeleiding op maat te realiseren. We streven naar 15 leerlingen per klas in het basisonderwijs.

Secundair onderwijs

Het huidige secundair onderwijs is toe aan hervorming. We blijven immers kampen met het gekende 'watervaleffect' waarbij kinderen starten in het ASO (omdat die richting nog steeds als 'hoogst' en 'best' wordt ingeschat), vervolgens naar het TSO 'afdalen' en ten slotte in het beroepsonderwijs terecht komen als ze in de andere richtingen hebben gefaald. Het hoeft geen betoog dat dergelijke keuze niet is gebaseerd op interesses en competenties, en nefast is voor het zelfbeeld van de leerling. Het systeem werkt dan ook vroegtijdige schooluitval in de hand. Aangezien de keuze voor ASO, TSO en BSO ook sterk sociaal is bepaald, houdt het systeem een maatschappelijke ongelijkheid in stand.

- 2.53. Groen! pleit voor maatregelen vanuit de overheid die een opwaardering van meer technisch en beroepsgerichte vakken ondersteunt en promoot. Technische en beroepsrichtingen kunnen aantrekkelijker worden gemaakt als ze kunnen beschikken over nieuw en vooruitstrevend materiaal, en ook maatschappelijke trends kunnen volgen. Richtingen die ‘ecologisch’ denken en ecologisch bouwen en ondernemen promoten bv., kunnen een aantrekkelijk toekomstperspectief bieden.
- 2.54. Groen! is voorstander van een uitgestelde studiekeuze en een meer gelijklopende vorming voor 12- tot 14-jarigen. Talrijke voorbeelden uit het buitenland (zoals in Finland, waar de studiekeuze is uitgesteld tot op 16-jarige leeftijd) tonen betere resultaten op vlak van sociale gelijkheid én prestatie. Groen! wil dat het idee van een ‘comprehensieve’ middenschool, een ‘allesomvattende school’ tot 14 jaar serieus wordt onderzocht. Uiteraard zal moeten rekening gehouden worden met zeer verschillende startposities van leerlingen, en met uiteenlopende interesses. Voldoende ruimte voor keuzevakken (creatieve vakken, technische vakken, sport...) zonder dat die bepalend zijn voor de verder studieloopbaan, extra begeleiding, of de kans om de middenschool in drie in plaats van twee jaar af te leggen behoren tot mogelijke oplossingen hiervoor. Ook hier is een gedegen consultatie van het werkveld essentieel.
- 2.55. Ook in het secundair onderwijs moeten de klassen op korte termijn kleiner worden. Klassen van 20 leerlingen zijn de maximumnorm in het ASO, 15 leerlingen zijn de maximumnorm in BSO en TSO.
- 2.56. Spijbelen blijft een ernstig probleem. Een repressieve aanpak kan jongeren soms nog verder in de marginaliteit duwen. Achter schijnbare ‘onverschilligheid’ van leerlingen en hun ouders schuilt vaak een complexe en problematische thuissituatie. Groen! vraagt een meer positieve aanpak van spijbelen en probleemgedrag, zoals ‘time-out’-projecten die jongeren met problemen op school persoonlijk opvangen en begeleiden.
- 2.57. Bij tuchtprocedures moet steeds gewaakt worden over de toekomst van kinderen. Dit is belangrijk: het aantal met tucht verwijderde leerlingen verdubbelde in de laatste vijf jaar en gaat verder in stijgende lijn. Verschillende scholen sturen de kinderen echter pas weg uit de school nadat ze de studietoelage voor die leerling op zak hebben (na 1 februari). Andere scholen staan bijgevolg vaak weigerachtig om de weggestuurde leerling op te nemen, ze winnen er – letterlijk – niks bij. Uitval na 1 februari betekent in de feiten daardoor ook een verloren jaar voor het kind. Groen! vraagt dat leerplichtige leerlingen niet langer van school gezonden worden zonder dat er een nieuwe school gevonden is. Hiertoe kan gedacht worden aan een soort van outplacementstrategie, waarbij de zoektocht naar een nieuwe school moet gebeuren door de verschillende partijen onderling (zowel leerling, ouders, CLB en school). Daarnaast moet ook de discussie geopend worden over de verdeling van middelen in geval een leerling van school verandert.

Onderwijs en samenleving

Kwalitatief onderwijs met aandacht voor de volledige ontplooiing van de leerling draagt bij tot de ontwikkeling naar volwaardig burgerschap. Burgerschap is leerlingen confronteren met maatschappelijke en ethische vragen rond duurzaamheid, Noord-Zuid-verhouding, ecologie, ...

- 2.58. Daarom wil Groen! open levensbeschouwelijk onderwijs in elke school. We willen een opvoedingsproject dat aanzet tot verdraagzaamheid, met respect voor alle levensbeschouwelijke of religieuze overtuigen. Er is ruimte voor levens- of cultuurbeschouwing, voor filosofie, voor alle leerlingen in alle netten. Ook het geweldloos aanpakken van conflicten krijgt expliciet aandacht.

2.59. De toename en de commercialisering van de informatie onderstrepen het belang van zelfstandig leren denken. De vermarkting van het onderwijs neemt almaar toe, van de vanzelfsprekendheid van drankautomaten tot zelfs gesponsorde leerpakketten. Voor Groen! mag het onderwijs niet tot 'dienstmaagd van grote concerns' uitgroeien. Het onderwijs moet onafhankelijk blijven, in het belang van kinderen en jongeren. Groen! wil dat scholen ook reclamevrije ruimten zijn.

Gezondheid, veiligheid en duurzaamheid

Samen met alle ouders vinden wij een gezonde en veilige schoolomgeving uiterst belangrijk. Aan te veel schoolpoorten heerst 's morgens de wet van de verkeersjungle. De speelplaats is nog te vaak een woestijn van stenen. Soms is de kwaliteit van de schoolmaaltijden ondergeschikt aan de prijs.

2.60. Daarom wil Groen! een gezonde en duurzame school in een veilige omgeving.

- Een gezonde school betekent een aanbod van verse, evenwichtige en bij voorkeur biologische schoolmaaltijden. Het betekent waterfonteinnetjes en groen op de speelplaats, kastjes op school om het dagelijkse gesleur met een zware boekentas te stoppen, propere klassen, hygiënische toiletten en veel sport.
- Een veilige school maakt van de schoolomgeving een woonerf en zorgt voor fietsroutes en veilige fietsroutes naar school.
- Een duurzame school neemt energie- en afvalvriendelijke beslissingen. Dat gaat van investeringen in zonnepanelen tot vooral kleine ingrepen: zuinige waterspoeling op de toiletten, herbruikbare flessen, brooddozen, ...
- MOS- projecten (milieuzorg op school) worden verder gestimuleerd en uitgewerkt. Gemeentes worden aangemoedigd om MOS-scholen te ondersteunen (bv. door groenwerkers, agenten... op geregelde tijdstippen te laten helpen bij educatieve MOS-projecten op school). Hiervoor worden premies voorzien.
- Subsidies voor scholenbouw, reparaties en verbeteringen moeten toereikend en onmiddellijk beschikbaar zijn. Meer investeren in schoolinfrastructuur is een noodzaak. Leerlingen en leerkrachten hebben recht op schoolgebouwen met een aangepaste en moderne infrastructuur. We willen schoolarchitectuur die is aangepast aan de maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen, en die het op langere termijn mogelijk maakt om de onthaaste school als spil in de buurt te realiseren. Bestaande schoolgebouwen worden verbouwd tot lage energiescholen, bij nieuwbouw kiezen we voor passiefscholen.

Het GOK- decreet – specifieke aandacht voor kansengroepen

Het in 2002 in voege getreden GOK-decreet (Gelijke Onderwijs Kansen) had tot doel de gelijke onderwijskansen in het onderwijs te bevorderen. Wat een belangrijke mijlpaal had kunnen zijn op de weg naar een meer democratisch onderwijs, blijkt in de praktijk echter de vooropgestelde doelstellingen lang niet voldoende te realiseren. Ondanks het decreetaal verankerde inschrijvingsrecht voor alle leerlingen blijkt dat in de praktijk scholen nog steeds selectiemechanismen hanteren. De middelen die worden voorzien voor scholen met veel kansarme leerlingen zijn ontoereikend en er zijn grote verschillen in functioneren tussen de verschillende regionale LOP's (lokale overlegplatforms).

2.61. Groen! vraag dan ook dringend volgende bijsturingen:

- Het inschrijvingsrecht heeft tot op heden de ongelijkheid die in Vlaanderen tussen scholen bestaat niet kunnen wegwerken. Er blijft een groot prestige- en niveauverschil tussen onderwijsinstellingen,

zowel in het lager als in het secundair onderwijs. We kennen allemaal de uitwassen van die grote verschillen tussen onderwijsinstellingen: ouders die dagenlang kamperen voor de schoolpoort om hun kind in te schrijven in een ‘kwaliteitsvolle’ school. Om de verschillen tussen instellingen weg te werken en een sociale mix te garanderen wil Groen! een inschrijvingsbeleid ontwikkelen dat in een context van een vrije schoolkeuze toch toelaat om bepaalde voorrangscriteria (inclusief GOK-leerlingen en afstand thuis-school) invoeren om een sociale mix in alle scholen te creëren. Een recente wijziging van het decreet (waarbij ‘buurt’ als criterium werd toegevoegd) maakt dit mogelijk en werd toegepast in Gent. Groen! wil dat een systeem gelijkaardig aan Gentse systeem wordt veralgemeend en decretaal verankerd voor Vlaanderen. Een dergelijk systeem, het New York/Boston-systeem (omdat het systeem al verschillende jaren met succes wordt toegepast in New York en Boston) wordt ontwikkeld door onderzoekers aan de ULB. Het staat toe om een sociale mix te bewerkstelligen in de context van een vrije schoolkeuze. Het systeem is ook ‘strategy-proof’ (het schakelt strategisch gedrag, dat vooral door hogeschoolden wordt toegepast, uit). Groen! wil dat dit systeem grondig wordt overwogen en dat dit, of een dergelijk systeem, wordt toegepast voor Vlaanderen in de volgende legislatuur.

- In het huidige beleid zien we dat het variabel aantal aanvullende lestijden (GOK-uren) te beperkt is om een positieve impact te hebben op het actief nastreven van een sociale mix en gelijke onderwijskansen door onderwijsinstellingen. Scholen in het leerplichtonderwijs die zich inspannen voor sociale gelijkheid en een sociale mix nastreven moeten substantiële financiële aanmoedigingen krijgen. De onderwijsinspectie moet erop toezien dat de middelen voorzien voor gelijke onderwijskansen ook effectief hieraan besteden en dat de slaagkansen van etnisch-culturele minderheden effectief verhogen.
- De LOP’s zijn potentieel krachtige instrumenten om het gelijkekansenbeleid te realiseren maar hun werking moet worden geëvalueerd. Er zijn grote verschillen tussen de regio’s onderling. Belangrijk is dat de platformen professioneel werk leveren en dat vrijwilligers worden opgeleid en ondersteund. Goedwerkende LOP’s kunnen grotere verantwoordelijkheden dragen. Ze moeten erop toezien dat afspraken gemaakt binnen het GOK-decreet en de regionale LOP door de scholen correct worden nageleefd.
- Verder vraagt Groen! aandacht voor een positieve benadering van anderstaligheid, aandacht voor ouderparticipatie, transparante communicatie naar ouders toe (de school maakt duidelijk wat de verwachtingen zijn en gaat in dialoog met de ouders) en aandacht voor interculturaliteit in de lerarenopleiding. De Vlaamse overheid stimuleert scholen om een bewust antiracisme- en antidiscriminatiebeleid te voeren. Tot slot mag geen enkele school een hoofddoekverbod – al dan niet verpakt in een andere formulering – invoeren voor leerkrachten (zeker niet voor leerkrachten islamitische godsdienst).
- De overheid neemt ten slotte ook maatregelen om de tewerkstelling van etnisch-culturele minderheden in onderwijsinstellingen én CLB’s te bevorderen.

Buitengewoon onderwijs en leerzorg

2.62. Groen! pleit voor een snelle invoering van het leezorgkader. Er is dringend nood aan een onderwijscontinuüm dat buitengewoon onderwijs en gewoon onderwijs meer op elkaar afstemt en toelaat dat kinderen met specifieke onderwijsnoden dichter bij huis naar school kunnen. Er is een dringende vraag naar bijkomende ondersteuning en zorg voor zorgbehoevende minderjarigen. Wel blijft het huidige voorstel een aantal onduidelijkheden en onvolkomenheden bevatten. Groen! wil dan ook dat er voldoende mechanismen worden ingevoerd voor evaluatie en bijsturing. Aanpassingen moeten doordacht gebeuren zodat de mensen in het veld niet steeds opnieuw geïmplementeerde systemen moeten omgooien.

2.63. Groen! wil alvast de garantie dat bij uitvoering van het decreet

- Er voldoende middelen en extra opleiding zal zijn voor leerkrachten, zorgbegeleiders en CLB-medewerkers.
- Er voldoende begeleiding zal zijn voor ouders. Ook ouders hebben recht op ondersteuning en duidelijke informatieverstrekking en structurele overlegmomenten. Een centraal contactpunt bij de overheid kan ouders wegwijs maken.
- Er een inschrijvingsrecht is voor alle kinderen, ook voor kinderen van zorgniveau IV. Draagkrachtafwegingen kunnen ingeroepen worden maar het is aan de school om een weigering van inschrijving te motiveren.
- Groen! deelt ook de bezorgdheid van het Vlaams Patiëntenplatform, dat aandacht vraagt bij de uitwerking van het nieuwe leerzorgkader voor kinderen met een chronische ziekte. Zij hebben immers vaak wisselende noden. Wij vragen met het Patiëntenplatform, meer flexibiliteit en uitbreiding van het aanbod om thuis onderwijs te volgen.

Hoger Onderwijs

De basisfinanciering van de Vlaamse universiteiten en hogescholen is ondermaats in vergelijking met de rest van Europa en niet in verhouding tot de systematische uitbreiding van het takenpakket. Het is een absolute prioriteit voor Groen! om die basisfinanciering geleidelijk aan op te trekken tot de vooropgestelde doelstelling van 2% van het BBP (ten opzichte van de huidige 1,2% die vandaag in Vlaanderen wordt gehaald).

Groen! vreest ook dat het nieuwe financieringsdecreet hoger onderwijs een negatief effect kan hebben op de doorstroming van kansengroepen naar het hoger onderwijs. Het financieringsdecreet is gebaseerd op een outputfinanciering: hogescholen en universiteiten worden voornamelijk gefinancierd op basis van verworven studiepunten en uitgereikte diploma's. Groepen die minder makkelijk doorstromen worden financieel minder interessant voor de onderwijsinstelling. Het gevaar bestaat dat een hogeschool of universiteit enerzijds de lat lager legt, en makkelijker diploma's uitreikt, of, anderzijds, gaat selecteren aan de 'ingang' en gericht gaat rekruteren.

2.64. Groen! vraagt een grondige evaluatie van het financieringsdecreet tegen het einde van de nieuwe legislatuur. Een mogelijke kwaliteitsdaling, eventuele selectiemechanismen, effecten op kansengroepen, ... moeten grondig worden bestudeerd.

2.65. Groen! wil meer middelen in het aanmoedigingsfonds. Diversiteit en gelijke kansen zijn een beleidsprioriteit voor de huidige minister van onderwijs. Toch gaat van al de middelen die extra worden vrijgemaakt voor het nieuwe financieringsmechanisme hoger onderwijs slechts een peulschil naar de beleidsprioriteit diversiteit en gelijke kansen. Op kruissnelheid bedragen de bijkomende middelen nog geen 0,6% van de totale hoger onderwijsenveloppe. Het decreet voorziet in een aanmoedigingsfonds voor allochtone studenten of studenten met een minder klassieke vooropleiding, maar er worden amper middelen voor vrijgemaakt voor het fonds. Groen! vindt dat de overheid hierin haar verantwoordelijkheid moet opnemen. Aangezien er wordt gewerkt met een cofinanciering van 50%, moeten ook de instellingen aangemoedigd worden om inspanningen te leveren. De verdeling van de middelen gebeurt op basis van

2.66. Groen! wil een standstill van de inschrijvingsgelden voor opleidingen hoger onderwijs, een verhoging van het aantal beursstudenten en het optrekken van de beursbedragen. De hoge inschrijvingsgelden vormen een wezenlijk obstakel voor een democratisering van het hoger onderwijs. De voorbije tien jaar zijn de inschrijvingsgelden voor hogeschoolstudenten gestegen met 50%, voor universiteitsstudenten met 40%. Ook de inschrijvingsgelden van heel wat banaba's (bachelor-na-bachelor) en manama's (master-na-master) en van de lerarenopleiding werden recent verhoogd. Bovendien komen veel kwetsbare studenten

niet in aanmerking voor een studiebeurs en dekken de huidige beurzen de studiekosten onvoldoende. Groen! wil daarom een wettelijk verankerde standstill van de inschrijvingsgelden, en verhoging van de beursbedragen en het aantal studenten dat recht heeft op een beurs.

2.67. Groen! steunt ook de eis van zowel Focus Research en het FWO om meer middelen uit te trekken voor fundamenteel, niet-gericht onderzoek op initiatief van de Forscher en los van rechtstreekse verplichtingen aan bedrijven. Investerings in fundamenteel onderzoek zijn nodig om de Vlaamse braindrain te stoppen en toponderzoekers in Vlaanderen te verankeren. Fundamenteel onderzoek leidt bovendien op termijn vaak tot effectieve nieuwe doorbraken en oriëntaties, en dat is nodig als we van Vlaanderen een innovatieve regio willen maken.

Volwassenenonderwijs

Onderwijs is een middel tot emancipatie, en dat geldt zeker voor het volwassenenonderwijs. Volwassenenonderwijs bereikt vaak mensen die nu of vroeger minder kansen hebben gekregen of gegrepen. Via onderwijs kan deze doelgroep nauwer aansluiting vinden bij onze maatschappij.

Minister Vandenbroucke heeft het volwassenenonderwijs grondig hervormd: de basiseducatie verliet het sociaal-cultureel werk en werd in onderwijs opgenomen. Positief hieraan was een verdere professionalisering van de sector en een structurele financiering.

Voor Groen! zijn echter volgende pijnpunten:

2.68. Door de overgang naar onderwijs is de administratieve druk veel groter geworden, zonder dat er meer middelen naar administratieve omkadering gaan. Hierdoor komt de administratieve last op de educatieve krachten terecht. Dit neemt tijd in beslag die anders naar educatief werk en cursistenbegeleiding gaat. Er is dus nood aan meer middelen: enerzijds voor administratieve ondersteuning, anderzijds voor cursistenbegeleiding. Hiervoor is een hogere bijdrage per cursist nodig (LUC's).

2.69. Het volwassenenonderwijs heeft nu als voornaamste doel de voorbereiding op de arbeidsmarkt. Centra moeten certificaten afleveren, zodat cursisten zo snel mogelijk naar de arbeidsmarkt kunnen doorstromen. Hierbij bestaat het risico dat geen rekening wordt gehouden met de persoonlijke situatie van mensen (bv. analfabete alleenstaande moeder die moet werken in OTC-contract en daarbij verplicht Nederlandse les moet volgen. Ze komt niet naar de les omdat ze haar leven niet kan organiseren.) Dit in contrast met waarom het volwassenenonderwijs (en basiseducatie specifiek) ontstaan is: de veelzijdige ontplooiing van iedere volwassene (emancipatorisch werken). Voor Groen! moet ook volwassenenonderwijs vertrekken vanuit de gedachte dat onderwijs een recht is, geen plicht.

2.70. De economische finaliteit van het volwassenenonderwijs moet in vraag worden gesteld. Door het activeringsbeleid van VDAB en OCMW worden meer en meer mensen verplicht, waardoor niet-verplichte geïnteresseerden riskeren op wachtlijsten te blijven staan. De druk op het volwassenenonderwijs om personen die doorverwezen worden door VDAB en OCMW prioritair een plaats te geven in de klas neemt toe.

2.71. Bijkomend komt de vertrouwensrelatie van de educatieve met de cursist in het gedrang: centra staan onder druk om informatie over cursisten door te geven (aanwezigheden). Door het sanctiebeleid (OCMW, RVA, inburgering) komen de scholen in een moeilijke situatie. De eigenheid van de school komt in het gedrang, de school wordt ingeschakeld als schakel in het activeringsbeleid

- 2.72. Er wordt weinig rekening gehouden met de ‘leerbaarheid’ van cursisten. Oudere cursisten worden door de RVA verplicht lessen te volgen, terwijl ze daar fysiek soms moeilijk toe in staat zijn, cursisten in grote moeilijkheden worden verplicht om onderwijs te volgen, terwijl deze mensen moeilijk in staat zijn om binnen hun huidige situatie te leren. De verwachtingen tegenover de laaggeschoolde cursisten zijn vaak te hooggespannen en studenten die niet ‘leerbaar’ zijn worden niet erkend.
- 2.73. Groen! verzet zich tegen een doorgedreven activeringsbeleid. Wanneer daar desondanks toch voor gekozen wordt, is de eerste voorwaarde dat de randvoorwaarden voor het leren vervuld zijn: kinderopvang, persoonlijke problemen aanpakken, goede woonst, ... Dit wordt voor het moment niet in rekening gebracht. Cursisten worden verplicht om naar de les te gaan, maar kunnen dat niet volhouden (omwille van ziekte van een kind, geen kinderopvang). Zij worden toch verplicht om zich in te schrijven voor een opleiding zonder dat die randvoorwaarden vervuld zijn.
- 2.74. Na de inhoudelijke modularisering in het volwassenenonderwijs, staat nu de flexibilisering voor de deur. Ook binnen het volwassenenonderwijs is er nood aan rust en een terughoudendheid aan hervormingen, zodat er tijd blijft voor inhoudelijke vernieuwingen op het niveau van de school zelf en van de educatieven.
- 2.75. Het inschrijvingsgeld is de laatste jaren sterk gestegen, zowel voor de hobby-gerichte opleidingen als de taalcursussen en de diplomagerichte cursussen. Er zijn vrijstellingen/verminderingen van inschrijvingsgeld voor kansengroepen maar de doorsnee burger betaalt de volle pot. Daarnaast worden de uren educatief verlof steeds verminderd zodat mensen met een job het steeds moeilijker hebben om te blijven leren. De toenemende druk vanuit de regelgeving belast het personeel terwijl dit niet direct een kwaliteitsverbetering inhoudt.
- 2.76. Groen! wil dat het volwassenenonderwijs laagdrempelig blijft en dat dit zich vertaalt in een betere regeling voor educatief verlof en betaalbaar inschrijvingsgeld. Een betere omkadering van de onderwijsinstellingen zal hen in de mogelijkheid stellen om via aangepaste groeps grootte en aangepaste methodieken nog meer kwaliteit te leveren. Op die manier geven we volwassenen echt een tweede kans op zelfontplooiing en beroepsgerichte vorming.
- 2.77. NT2-onderwijs (Nederlands tweede taal) moet voor Groen! volledig gratis.

Deeltijds Kunstonderwijs en cultuureducatie

- 2.78. Deeltijds kunstonderwijs bloeit en dat is een goede zaak. 1 op 5 kinderen uit het lager onderwijs volgt deeltijds kunstonderwijs. Toch bleek uit een rapport dat minister Vandenbroucke door de Britse professor Anne Bamfort liet uitvoeren dat het participatiegraad weliswaar hoog is, maar ook weinig divers. Kinderen uit kansengroepen en allochtonen vinden de weg naar het kunstonderwijs doorgaans erg moeilijk. Naar aanleiding van het Bamfortrapport werkte een werkgroep een aantal beleidsaanbevelingen uit die gebundeld werden in de rapporten “Gedeeld verbeeld” en “Verdieping, verbreding”. Groen! ondersteunt de belangrijkste conclusie van de rapporten. Er moet een nauwe samenwerking zijn tussen leerplicht en deeltijds kunstonderwijs, en het kunstonderwijs moet enerzijds voldoende toegankelijk zijn en tegelijkertijd een voorbereiding kunnen bieden op het Hoger Kunstonderwijs.
- 2.79. Groen! lanceert het model onthaaste basisschool. De onthaaste school heeft expliciet als doel om kinderen uit kansgroepen toe te laten hun artistieke talenten te ontwikkelen. Scholen moeten langer open zijn voor kinderen (en hun ouders.) Iedereen moet er terecht kunnen om tijdens de schooluren maar

ook in wat nu ‘naschoolse opvang’ is, haar of zijn artistieke talenten te ontwikkelen. Samenwerkingsverbanden met het deeltijds kunstonderwijs, maar ook met erkende verenigingen of kunstenaars moeten maximaal worden uitgewerkt.

- 2.80. Ook in het secundaire scholen onderwijs moet meer aandacht zijn voor artistieke ontplooiing binnen het curriculum en erbuiten. Scholen moeten beroep kunnen doen op subsidies van de overheid om samen te werken met deeltijds kunstonderwijs en andere culturele partners om concrete school- en onderwijsvormoverstijgende initiatieven op te nemen.
- 2.81. Andere opvallende adviezen uit het rapport “Verdieping verbreding” (studie over het DKO) is een aantal concrete voorstellen die het DKO aantrekkelijker moeten maken: het verlagen van de instapleeftijd, vroeger aanleren van een instrument, zich vroeger kunnen toespitsen op een muziekgenre, initiatieopleidingen die leerlingen kunnen laten proeven van verschillende artistieke disciplines.
- 2.82. Het onderwijzend personeel in het DKO heeft recht op bijscholing en nascholing. Daar moeten middelen voor vrijgemaakt worden.
- 2.83. Werk maken van een hervorming van het deeltijds kunstonderwijs die verder bouwt op de huidige succesverhalen maar inspanningen doet om het kunstonderwijs toegankelijker te maken voor kansengroepen en waarin een nauwe samenwerking met het leerplichtonderwijs structureel verankerd is, is voor Groen! een prioriteit voor de volgende legislatuur.

Inzetten op taal

- 2.84. Op dit moment is er in Vlaanderen geen plaats voor meertalig onderwijs. Voor allochtone leerlingen wordt geen moedertaalonderwijs ingericht en in tegenstelling tot de Franstalige gemeenschap kennen we ook geen immersie- of taalbadonderwijs. Groen! ziet echter wel een toekomst voor meertalig onderwijs. Concreet denken we aan twee vormen van meertalig onderwijs die kunnen samengaan: tijdelijk moedertaalonderwijs voor anderstaligen (in het bijzonder nieuwkomers) en immersieonderwijs voor alle leerlingen in het secundair onderwijs (bepaalde vakken worden in een tweede taal gegeven). Daarnaast willen we met ons onderwijs blijvend inzetten op een goede kennis van het Nederlands.
- 2.85. Het aanbieden van tijdelijk moedertaalonderwijs voor anderstaligen is een belangrijke stap in het realiseren van gelijke onderwijskansen. Anderstalige leerlingen krijgen tijdelijk een deel van hun lestijden in hun moedertaal krijgen, een ander deel is in het Nederlands. Geleidelijk daalt het aantal lessen moedertaal en stijgt het aantal uren Nederlands, totdat de leerlingen hun moedertaal voldoende beheersen om vlot Nederlands te leren. Taalkundig wordt het voor nieuwkomers dankzij moedertaalonderwijs eenvoudiger om een goede kennis te verwerven van het Nederlands. Ook voor het zelfvertrouwen en de integratiebereidheid is het belangrijk dat de allochtone moedertaal door de school erkend en zelfs gevalideerd wordt.
- 2.86. Daarnaast pleiten we voor de invoering van immersie in het secundair onderwijs: vakken zoals wetenschappen, geschiedenis en aardrijkskunde worden in het Frans gegeven door een leerkracht die zijn of haar moedertaal spreekt. Leerlingen hebben zo tot 30% van hun lessenrooster in een andere taal. Op die manier wordt meertaligheid de norm en vertrekken leerlingen ook van een meer gelijke startsituatie.
- 2.87. Ook in het hoger onderwijs moet talenkennis een prioriteit zijn en blijven, niet alleen voor de studenten vertaler-tolk, maar voor alle studenten. Opleidingen, vakken of publicaties in vreemde talen zijn dus een

goede zaak. Groen! pleit voor een uitbreiding van de anderstalige opleidingsonderdelen in de bachelor- en masteropleidingen. Alleen zo bereid je jongeren immers voor op een baan in een meertalige context. Het uitbreiden en democratiseren van het aanbod taalstages en internationale uitwisselingen moet deze doelstelling verder ondersteunen.

2.88. Investeren in meertaligheid komt de taalgevoeligheid, en ook de verwerving of de kennis van het Nederlands ten goede. Studies tonen aan dat een goede kennis van de moedertaal leidt tot het makkelijker leren van een andere taal. Het bevorderen van een goede kennis van de moedertaal bij allochtone studenten leidt dus tot een betere kennis van het Nederlands. Een goede kennis van het Nederlands door autochtone studenten leidt tot het makkelijker aanleren van wereldtalen, wat nuttig is in de huidige academische en professionele context. Inzetten op taal is dus win-win voor iedereen.

Onderwijs en arbeidsmarkt

2.89. Het nieuwe hoger beroepsonderwijs, dat zich situeert tussen het secundair onderwijs en de professionele bachelor verbetert de doorstroom naar hoger onderwijs én de arbeidsmarkt. Belangrijk is dat de opleiding een goede aansluiting vindt met die arbeidsmarkt. Uitwisseling en stages, maar ook voldoende flexibele opleidingen die inspelen op maatschappelijke trends zijn belangrijk.

2.90. Ook in het secundair onderwijs moet een betere uitwisseling met bedrijven en andere werkgevers nagestreefd worden. Meer stagemogelijkheden, meer bezoeken aan werkplekken, meer gastcolleges door werkgevers kunnen jongeren beter oriënteren naar hogere studies en geschikt werk.

2.91. 10% van de jongeren behaalt geen diploma. Ook die jongeren en volwassenen moeten via levenslang leren terug kunnen inpikken op de arbeidsmarkt.

Schoolkost

2.92. Groen! wil kosteloos lager én secundair onderwijs, en wil ook de kosten voor het hoger onderwijs drastisch verlagen.

2.93. De maximumfactuur in het lager en secundair onderwijs mag niet ten koste gaan van een beperking van educatieve schooluitstappen of zwemlessen en van cultuur op school. Soms kan een rationalisering van de middelen over onderwijsnetten heen zorgen voor meer efficiëntie. Een belangrijke rol is weggelegd voor de gemeenten in het voeren van een rationeel flankerend beleid.

2.94. Ook voor het secundair onderwijs willen wij structurele maatregelen om de schoolkosten te drukken. We vragen ook voor het secundair onderwijs een maximumfactuur en gratis leermiddelen. We vragen studietoelagen waarvan de maximumtoelage kostendekkend is. We willen dat de studietoelagen automatisch worden toegekend om iedereen de tussenkomst te geven waar hij of zij recht op heeft. Verder vragen we samen met de Gezinsbond een aanpassing in de regelgeving rond studietoelagen bij veranderende gezinssituaties: enkel rekening houden met het inkomen van de ouder die de kinderen ten laste heeft in het jaar van de feitelijke scheiding en niet meetellen van alimentatie betaald voor kinderen bij de berekening van de studietoelagen.

- 2.95. Ook de studiekosten voor het hoger onderwijs moeten worden beperkt: meer beursgerechtigden, hogere beursbedragen, indexering, duidelijk kostenplaatje, standstill inschrijvingsgelden, betaalbaarheid van studentenwoningen, ...
- 2.96. Er moet ook een halt toegeroepen worden aan de studieduurverlenging. Want dat betekent immers ook een verhoging van de studiekosten.

Zorg voor de leerkrachten

- 2.97. De verantwoordelijkheid op de schouders van de leerkracht is steeds groter. Leerkrachten hebben soms de indruk dat ze zullen bezwijken onder de verwachtingen van ouders en overheid. Zorg voor het personeel is van wezenlijk belang. Groen! wil meer personeel om de werklust beter te verdelen. In de onthaaste school zijn meer leerkrachten en begeleiders een noodzaak. Zo kunnen uurtjes kennisoverdracht gedifferentieerd en in kleine groepen gebeuren. Creatieve en sportieve vakken kunnen dan weer door specialisten uit het DKO of de sportclub worden gegeven. Ook vrijwilligers kunnen worden betrokken om de taken te verlichten. Een goede coördinatie is in een brede of onthaaste school essentieel. Een 'onthaaste school'-coördinator neemt die coördinerende taak op zich.
- 2.98. Een minder vlakke onderwijsloopbaan met doorgroeimogelijkheden kan jonge mensen stimuleren om de stap naar het onderwijs te zetten. Een leerkracht moet makkelijk in- en uit de klas kunnen stappen voor een bedrijfsstage of vorming.
- Het loon- en anciënniteitverlies voor wie vanuit de privésector in het onderwijs stapt, moet verdwijnen. Mensen met praktijkkennis inschakelen in het leerproces kan meerwaarde bieden.
  - Beginnende leerkrachten vragen vooral jobzekerheid. Ze hollen van de ene interim naar de andere en weten nooit of ze in september weer voor de klas kunnen staan.
  - Wij willen een gefaseerde loopbaanontwikkeling. Jonge leerkrachten hebben recht op een startersmandaat voor 3 jaar onder begeleiding van een leerkracht-mentor. Wij zien ook mogelijkheden voor 'doorgroeibanen' waarin, op basis van een verhoogde individuele deskundigheid, kansen op interne en externe mobiliteit zijn. Voor wie er nood aan heeft kunnen 'sabbatverloven' – een kans voor persoonlijke permanente vorming en professionaliteit – de motivatie en het welbevinden van leerkrachten verhogen.
  - Ervaren leerkrachten kunnen in 'uitgroeibanen' collegiale ondersteuning verlenen of andere deeltaken en verantwoordelijkheden in de schoolorganisatie op zich nemen.
  - Wij vragen een meer leeftijdsgericht personeelsbeleid, waarbij de taakbelasting van de leerkrachten in overeenstemming wordt gebracht met de verschillende fasen van de loopbaan.
  - Een goede uitstapregeling is een essentieel onderdeel van het loopbaanverloop. Bij het uitwerken van een nieuwe uitstapregeling moet men minstens rekening houden met de aard van de opdracht en met de duur van de tewerkstelling in het onderwijs. De gefaseerde loopbaan kan personeelsleden aanmoedigen langer in dienst te blijven. Niemand mag echter tegen zijn of haar zin verplicht worden langer te blijven werken.
  - Klastitularis, toneelklas of administratieve verplichtingen verzwaren het normale klaswerk. Zo groeit de druk. Daarom wil Groen! ook minder administratie voor leerkrachten.

De CLB's

- 2.99. Wanneer de school de leerlingzorgen niet alleen aankan, vormen de CLB's de deskundigen bij uitstek. Nu werken die centra echter buiten de school. Doorverwijzing betekent een extra drempel. Bovendien

werken de CLB's vraaggericht en blijft ook de kloof tussen CLB en (allochtone) ouders groot. Groen! wil dat de CLB's terug een plaats krijgen binnen de schoolmuren. Zo kunnen ze problemen direct en proactief aanpakken.

- 2.100. We willen een ook een sterkere rol van het CLB inzake gezondheidspreventie en opvoedingsondersteuning in het secundair onderwijs. Meer consulten kunnen bijdragen tot een betere opvolging van alle leerlingen (zwaarlijvigheid, tandbederf, gedragsproblemen, middelengebruik...).

Budgettaire implicaties

- 2.101. Groen! realiseert zich dat aan haar onderwijsprogramma een kostenplaatje is verbonden. Politiek betekent keuzes maken. Meer middelen voor onderwijs is een keuze die wij willen maken omdat we een uitstekend onderwijs maatschappelijk erg belangrijk vinden. Het aandeel dat de overheid aan onderwijs wil besteden moet parallel lopen met de groei van de nationale rijkdom. Dat aandeel moet minstens 7% van het BRP (Vlaanderen komt dan op niveau van de Scandinavische landen). Het aandeel van de onderwijsbegroting bedroeg in 2004, 2005 en 2006 telkens 4,4%. Voor 2008 bedroeg de stijging van de begroting onderwijs nominaal 5,4% en reëel 0,2% (daar de economische groei groter was betekent dit een achteruit van het % aandeel in het BRP). Voor 2009 is er slechts een nominale groei van 1,8% voorzien wat een reële groei van -1,4% betekent. Globaal stegen de middelen van de Vlaamse overheid in de periode 2004 – 2009 met meer dan 26% terwijl de onderwijsuitgaven stegen met slechts 21%. Ook dit betekent een relatieve achteruitgang van de onderwijsuitgaven.
- 2.102. Personeels- en werkingsmiddelen worden verdeeld op basis van concrete behoeften en samenstelling van de schoolbevolking, niet op basis van de netten.